

خوش بینی و امیدواری

نیاز جدی نسل امروز و فردا

رابطه شیوه‌های فرزند پروری با
خوش بینی، امیدواری و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان

فهمیه کاکایی، کارشناس ارشد روان‌شناسی عمومی، دبیر آموزش و پرورش
دکتر محمدسعید احمدی، استادیار گروه روان‌شناسی پردیس فرهنگیان زنجان

اشاره

و امیدواری رابطه معکوس و معنی‌دار وجود دارد ($p < 0/05$) ولی با پیشرفت تحصیلی رابطه معنی‌دار ندارد ($p > 0/05$). همچنین، بین شیوه فرزند پروری سهل‌گیرانه با خوش‌بینی رابطه مثبت و معنی‌دار وجود دارد ($p < 0/05$) ولی با امیدواری و پیشرفت تحصیلی رابطه معنی‌دار وجود ندارد ($p > 0/05$). نتایج تحلیل رگرسیون هم زمان نشان داد که شیوه‌های فرزند پروری منطقی و استبدادی قادر به پیش‌بینی امیدواری هستند ($p < 0/01$) ولی شیوه فرزند پروری سهل‌گیر قادر به پیش‌بینی امیدواری نیست ($p > 0/05$). همچنین، یافته‌ها نشان داد که شیوه‌های فرزند پروری منطقی ($p < 0/05$) و استبدادی ($p < 0/01$) قادر به پیش‌بینی خوش‌بینی هستند ولی شیوه فرزند پروری سهل‌گیر قادر به پیش‌بینی خوش‌بینی نیست. همچنین، شیوه‌های فرزند پروری منطقی ($p < 0/01$) و سهل‌گیر ($p < 0/05$) قادر به پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی هستند ولی شیوه فرزند پروری استبدادی قادر به پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی نیست ($p < 0/05$).

کلیدواژه‌ها: فرزند پروری، امیدواری، خوش‌بینی، پیشرفت تحصیلی، شهر ماهشان

شیوه‌هایی که والدین در تربیت فرزندان به کار می‌گیرند، در تأمین سلامت آن‌ها نقش اساسی دارد. در سایه ارتباط سالم است که می‌توان نیازهای فرزندان را شناخت و به رفع آن‌ها همت گماشت. پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه شیوه‌های فرزند پروری با خوش‌بینی، امیدواری و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان شهر ماهشان صورت گرفته است.

روش پژوهش حاضر توصیفی از نوع همبستگی بود. نمونه آماری پژوهش شامل ۱۸۴ نفر (۹۲ دختر و ۹۲ پسر) و مادران آن‌ها بود که به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای از میان دانش‌آموزان مشغول به تحصیل شهر ماهشان سال تحصیلی ۹۵-۱۳۹۴ انتخاب شدند و با استفاده از پرسش‌نامه‌های جهت‌مندی زندگی (R-LOT)، امید به زندگی میلر (MHS) و پرسش‌نامه فرزند پروری بامریند مورد بررسی قرار گرفتند. سپس، داده‌های پژوهش با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون هم‌زمان در محیط Spss مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. یافته‌ها نشان داد بین شیوه فرزند پروری منطقی با خوش‌بینی، امیدواری و پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت و معنی‌دار وجود دارد ($p < 0/01$)؛ بین شیوه فرزند پروری مستبدانه با خوش‌بینی

مقدمه

پیشرفت تحصیلی یکی از عمده‌ترین و در عین حال چالش‌انگیزترین مباحث و مفاهیم روان‌شناسی تربیتی به حساب می‌آید؛ به‌گونه‌ای که پژوهش‌های زیادی صرف تدوین مدل‌های کارآمد به منظور تبیین و پیش‌بینی آن شده است (عسگری، ۱۳۸۷). نظر به اهمیت پیشرفت تحصیلی و نقش آن در زندگی دانش‌آموزان، نظریه‌پردازان تربیتی بسیاری از پژوهش‌های خود را بر شناخت عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی متمرکز کرده‌اند (علاءالدینی، کج باف و مولوی، ۱۳۸۶).

در دهه‌های اخیر، رویکرد روان‌شناسی مثبت‌نگر^۱ در حوزه روان‌شناسی ظهور کرد و موجب تحولات قابل ملاحظه و پژوهش‌های نافذ و مؤثری در زمینه‌های مختلف رفتاری، از جمله مطالعات مربوط به پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان و دانشجویان شد. رویکرد روان‌شناسی مثبت‌نگر سعی دارد با استفاده از روش‌های علمی به مطالعه و کشف توانایی‌هایی نایل آید که اجازه می‌دهند افراد، گروه‌ها، سازمان‌ها و جوامع پیشرفت کنند، (سلیگمن^۲، ۲۰۰۹).

خوش‌بینی یکی از خصوصیات مثبت انسان است که در دو دهه گذشته، توجه ویژه‌ای را در حوزه‌های روان‌شناسی و علوم اجتماعی به خود جلب کرده است. خوش‌بینی به جهت‌گزینی‌ای اشاره دارد که در آن معمولاً پیامدهای مثبت مورد انتظارند و این پیامدها به‌عنوان نتایج عوامل ثابت، کلی و درونی در نظر گرفته می‌شوند (پترسون^۳، ۲۰۰۰). شی‌یر و کارور^۴ خوش‌بینی را انتظار تعمیم یافته‌ای می‌دانند که بر مبنای آن پیامدهای خوب در سراسر زندگی فرد رخ می‌دهد (خسروشاهی و هاشمی، ۱۳۹۱).

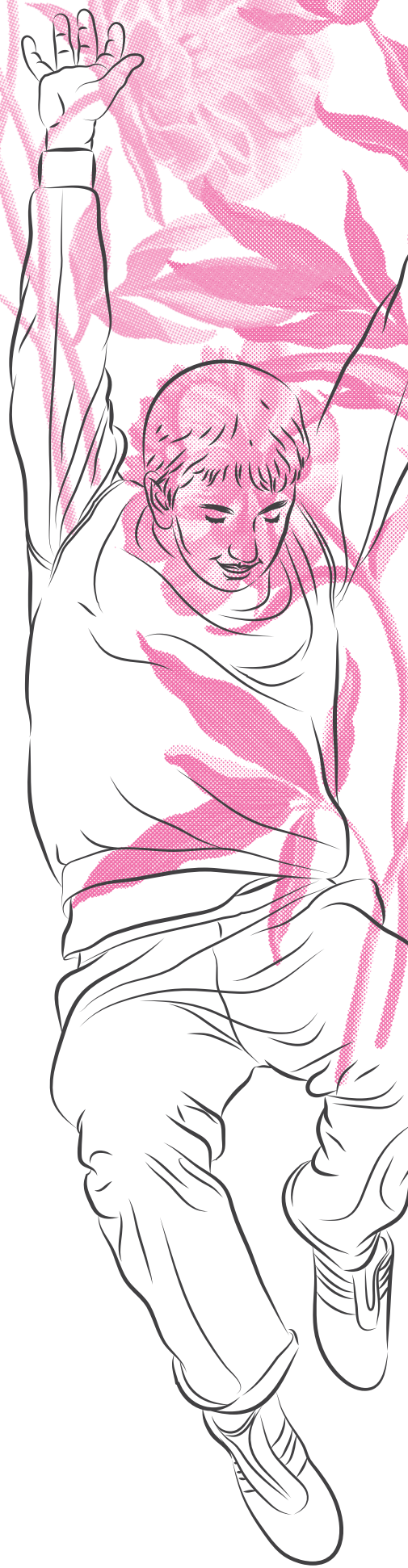
امیدواری نیز یکی از دیدگاه‌های مطرح در حوزه روان‌شناسی مثبت است که به‌عنوان یک سازه شناختی-انگیزشی بر سلامت روانی تأثیر می‌گذارد. امید یکی از مفاهیم بسیار نزدیک به خوش‌بینی و یکی

از ویژگی‌های زندگی است که افراد را به جست‌وجوی فردای بهتر وا می‌دارد. امید یعنی انتظار موفقیت و آینده بهتر، یعنی دلیلی برای زیستن؛ وقتی امید در دل و ذهن وجود داشته باشد، اشتیاق زندگی نیز وجود خواهد داشت.

الگوی تربیتی والدین نقش مهمی در پیشرفت تحصیلی فرزندان دارد. یافته‌های پژوهشی در این زمینه نشان می‌دهد که موفقیت زیاد در مدرسه با روش‌های فرزندپروری ارتباط دارد (دروناخ، ریتز، لیدرمن و همکاران^۵، ۱۹۸۷). بامریند الگوی فرزندپروری والدین را به سه گروه مستبد، سهل‌گیر، و قاطع و اطمینان‌بخش تقسیم کرده است.

در پژوهش آنولا و همکاران نشان داده شد که بین شیوه تربیتی والدین و میزان موفقیت تحصیلی نوجوانان ارتباط وجود دارد؛ به این ترتیب که هر چه میزان حمایت و پاسخ‌دهی والدین در شیوه تربیتی بالاتر باشد، میزان پیشرفت تحصیلی فرزندان نیز بالاتر است (آنولا^۶، استاتین و نورمی، ۲۰۰۰). سانتراک^۷ (۱۹۸۴) نشان داد که والدین دارای سبک مقتدرانه به ایجاد اعتمادبه‌نفس و عزت‌نفس، احساس مسئولیت، خودمختاری و رابطه نزدیک و کمک کردن به پیشرفت تحصیلی در رابطه با فرزندانشان کمک می‌کنند.

مطابق تحقیقات دیورا، آن، بالدوین، مک اینتایر، هاردوی و الیزابت^۸ (۲۰۰۷) و کومر، شارما و هودا^۹ (۲۰۱۰) سبک‌های تربیتی که والدین در تربیت فرزندانشان به کار می‌گیرند، با خوش‌بینی و امیدواری آن‌ها رابطه مثبت و معناداری دارد. مطابق نتایج این تحقیقات، سبک فرزندپروری مقتدرانه بیشترین تأثیر را بر خوش‌بینی و امیدواری^{۱۰} فرزندان داشته است. بنابراین، می‌توان گفت سبک فرزندپروری و رفتارهای والدین یکی از عوامل تأثیرگذار بر خوش‌بینی و امیدواری فرزندان است. تحقیقات نشان می‌دهد کودکانی که والدین آن‌ها از سبک

در فرزندپروری سهل‌گیر، والدین مهرورز و پذیرا هستند ولی متوقع نیستند، کنترل کمی بر رفتار فرزندان خود اعمال می‌کنند و به آن‌ها اجازه می‌دهند در هر سنی که باشند، خودشان تصمیم‌گیری کنند؛ حتی زمانی که هنوز قادر به انجام دادن آن نیستند

دارد ولی بین شیوه‌های فرزندپروری کاملاً آزاد با پیشرفت تحصیلی ارتباط معناداری مشاهده نکرد. به‌طور کلی، اغلب تحقیقات نشان از تأثیر شیوه فرزندپروری والدین بر اخلاق، رفتار، شخصیت و عملکرد بعدی فرزندان دارند. با توجه به تأثیرگذاری سبک‌های فرزندپروری بر رفتار و شخصیت فرزندان، پژوهشگر درصدد است به این سؤال پاسخ دهد که آیا بین شیوه‌های فرزندپروری با خوش‌بینی، امیدواری و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان شهر ماهشان رابطه وجود دارد یا نه.

روش پژوهش

روش پژوهش حاضر توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه دانش‌آموزان پسر و دختر مدارس دوره متوسطه اول شهر ماهشان شاغل به تحصیل در سال تحصیلی ۹۴-۹۵ و مادران آن‌هاست. مجموع دانش‌آموزان طبق آمار رسمی ۳۵۰ نفر (۱۷۰ پسر و ۱۸۰ دختر) بوده است. حجم نمونه طبق محاسبه فرمول کوکران ۱۸۴ نفر (۹۲ دختر و ۹۲ پسر) و مادران آن‌ها محاسبه گردید. نمونه‌گیری نیز به‌صورت تصادفی طبقه‌ای انجام شد.

ابزار سنجش

الف) پرسش‌نامه شیوه‌های فرزندپروری دیاناباوم ریند^{۱۸}
این پرسش‌نامه را دیاناباوم ریند در سال

و نسبت به نیاز کودکان حساس‌اند. سبک فرزندپروری مستبدانه از نظر پذیرش و روابط نزدیک پایین، از نظر کنترل اجبار بالا و از نظر استقلال دادن پایین است. والدین مستبد سرد و طردکننده‌اند. در فرزندپروری سهل‌گیر، والدین مهرورز و پذیرا هستند ولی متوقع نیستند، کنترل کمی بر رفتار فرزندان خود اعمال می‌کنند و به آن‌ها اجازه می‌دهند در هر سنی که باشند، خودشان تصمیم‌گیری کنند؛ حتی زمانی که هنوز قادر به انجام دادن آن نیستند (ثابتی و رضوانی، ۱۳۸۹).

پژوهش‌های بسیاری ارتباط سبک فرزندپروری^{۱۴} با ابعاد گوناگون زندگی فرزندان را تأیید کرده‌اند که از آن جمله می‌توان به رابطه سبک‌های فرزندپروری با خوش‌بینی اشاره کرد. در پژوهشی، مقدس^(۱۳۹۳) نشان داد بین سبک‌های فرزندپروری مقتدرانه^{۱۵} و سهل‌گیرانه^{۱۶} والدین با خوش‌بینی دانشجویان رابطه مثبت و معنادار و بین سبک فرزندپروری مستبدانه^{۱۷} والدین و خوش‌بینی دانشجویان رابطه منفی وجود دارد. مهرافزار^(۱۳۸۴) در پژوهشی رابطه شیوه‌های فرزندپروری را با خلاقیت و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان سوم دبیرستان بررسی نموده است. نتیجه تحقیقات وی نشان داد که بین شیوه‌های سهل‌گیرانه با خلاقیت و پیشرفت تحصیلی فرزند ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد. بین شیوه‌های مستبدانه با پیشرفت تحصیلی ارتباط منفی و معناداری وجود

فرزندپروری مقتدرانه برای تربیت فرزندان خود استفاده می‌کرده‌اند، از خوش‌بینی و امیدواری بالاتری برخوردار بوده‌اند (حاتملو، بازدارو نریمانی، ۱۳۹۲؛ حسینی نسب، احمدیان، روان‌بخش، ۱۳۸۴؛ مقدس، ۱۳۹۳؛ دانیاری، ۱۳۹۲؛ برازجانی وفانی، ۱۳۹۰؛ کومر، شارما و هوذا^{۱۱}، ۲۰۱۲). همچنین، برخی از تحقیقات نشان می‌دهد که بین سبک فرزندپروری مقتدرانه والدین با امیدواری و خوش‌بینی فرزندان رابطه منفی وجود دارد (مقدس، ۱۳۹۳؛ دانیاری، ۱۳۹۲). کلی^{۱۲} (۲۰۰۷) در بررسی رابطه امید، عملکرد اجرایی، توانایی‌های هیجانی- رفتاری با عملکرد تحصیلی در دانش‌آموزان ۱۰ تا ۱۲ ساله نشان داد ۷۴ درصد از آثار نقص در عملکرد تحصیلی در دانش‌آموزان از امید تأثیر می‌پذیرد.

یافته‌های پژوهشی در این زمینه حاکی از آن است که موفقیت زیاد در مدرسه با روش‌های فرزندپروری قاطعانه ارتباط دارد. یک مطالعه وسیع نشان داد که والدین دانش‌آموزان دبیرستانی بسیار موفق که نمره‌های بالایی داشتند، در فرزندپروری روشی قاطعانه داشته‌اند. کمترین نمره نیز متعلق به دانش‌آموزانی بود که والدین مستبد داشتند (لیدرمن، رابرتز و فرالی^{۱۳}، ۱۹۸۷). سبک فرزندپروری مقتدرانه موفق‌ترین روش فرزندپروری است که پذیرش و روابط نزدیک، روش‌های کنترل سازگارانه و استقلال دادن مناسب را شامل می‌شود. والدین مقتدر، صمیمی و دلسوز

۱۹۷۲ میلادی طراحی کرد. پرسش‌نامه یادشده اقتباسی است از نظر رفتار والدین که براساس نظریه باوم ریند از آزادگذاری، استبدادی و اقتدار منطقی والدین برای بررسی الگوهای نفوذ و شیوه‌های فرزندپروری ساخته شده است.

پرسش‌نامه دینا باوم ریند در تحقیقات متعددی بررسی شده و اعتبار و روایی آن به دست آمده است. یوری^{۱۹} در سال (۱۹۹۱) میزان پایایی پرسش‌نامه مزبور را با استفاده از روش باز آزمایی در بین گروه مادران به ترتیب ۰/۸۱ برای شیوه سهل‌گیرانه، ۰/۸۶ برای شیوه مستبدانه و ۰/۷۸ برای شیوه مقتدرانه و در بین پدران به ترتیب ۰/۷۷ برای شیوه سهل‌گیرانه، ۰/۸۵ برای شیوه مستبدانه و ۰/۸۸ برای شیوه قاطع گزارش نمود. روایی محتوای آزمون نیز توسط ۱۰ نفر از صاحب‌نظران روان‌شناسی و روان‌پزشکی مورد تأیید قرار گرفت.

اسفندیاری (۱۳۷۴) برای تعیین پایایی این پرسش‌نامه از روش باز آزمایی استفاده کرده است. او از ۱۲۰ نفر از مادران گروه نمونه خواست به پرسش‌نامه مذکور پاسخ دهند. پس از یک هفته مجدداً همان افراد پرسش‌نامه را تکمیل کردند. میزان پایایی برای روش سهل‌گیرانه ۰/۶۹، برای شیوه مستبدانه ۰/۷۷ و برای شیوه مقتدرانه ۰/۷۳ به دست آمد. در کل، نتایج به‌دست آمده از مطالعات خارجی و داخلی، اعتبار و روایی پرسش‌نامه شیوه‌های فرزندپروری را مورد تأیید قرار می‌دهد. پایایی پرسش‌نامه فوق در پژوهش حاضر با روش آلفای کرونباخ ۰/۶۶۸ محاسبه گردید که نشانگر قابل اعتماد بودن ابزار است.

ب) آزمون امید به زندگی میلر

پرسش‌نامه امید به زندگی میلر^{۲۰} (MHS) یا پرسش‌نامه امیدواری میلر (Miller Hope Scale) را میلر و پاورز در سال ۱۹۸۸ ساختند. میلر

بر این باور بود که امید باعث سلامت روانی است و کسی که امیدوار باشد، درک درستی از زندگی خواهد داشت (نادری و حسینی، ۱۳۸۹).

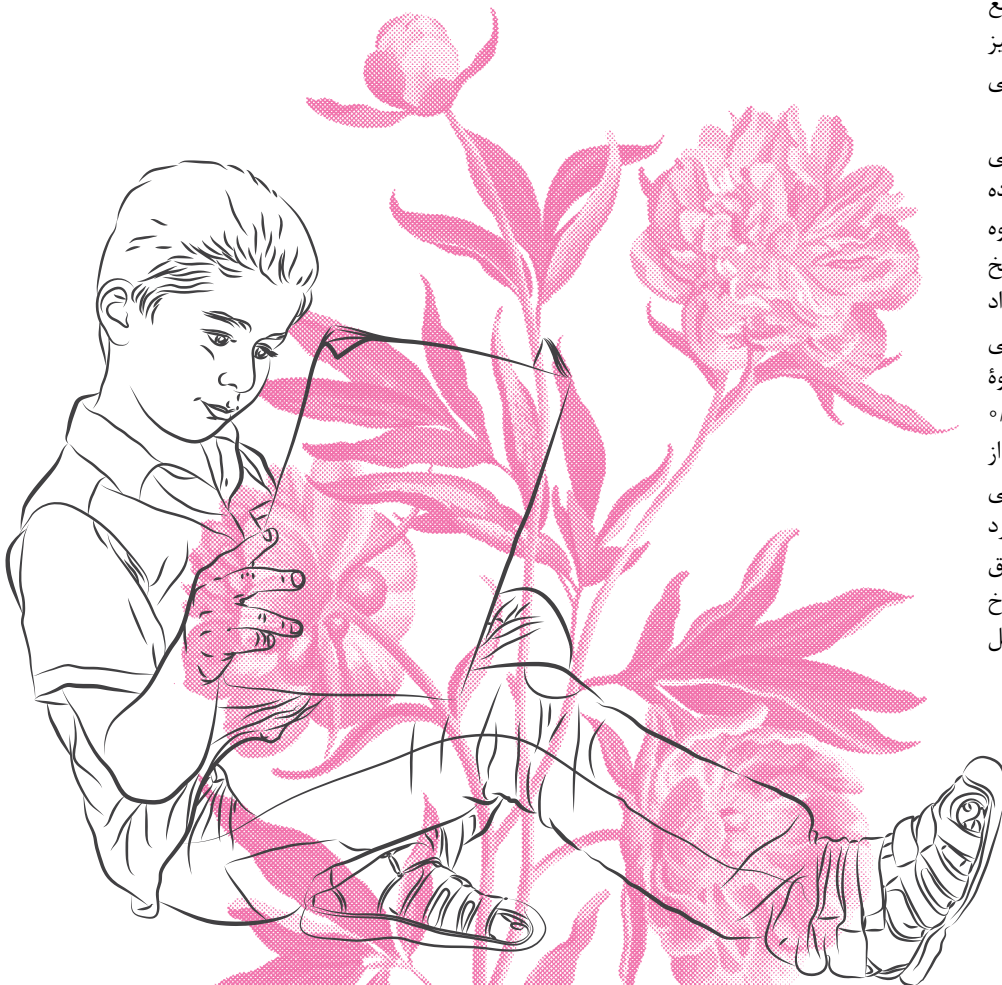
حسینی (۱۳۸۵) برای تعیین روایی این پرسش‌نامه، از نمره ملاک استفاده کرد. به این ترتیب، نمره کل پرسش‌نامه با نمره سؤال ملاک هم‌بسته شد و مشخص گردید که بین این دو رابطه مثبت معنی‌داری وجود دارد ($r=0.61$ و $p<0.0001$). برای تعیین پایایی پرسش‌نامه نیز از دو روش آلفای کرونباخ و تنصیف استفاده کرد که به این ترتیب ضرایب آن برابر با ۰/۹۰ و ۰/۸۹ می‌باشد. در تحقیق حسینیان (۱۳۸۶) نیز برای تعیین پایایی پرسش‌نامه مذکور از

دو روش آلفای کرونباخ و تنصیف استفاده شده و ضرایب به‌دست آمده به ترتیب برای کل آزمون ۰/۶۹ و ۰/۶۵ می‌باشد که بیانگر ضرایب قابل قبول پرسش‌نامه یاد شده است. پایایی پرسش‌نامه فوق در پژوهش حاضر با روش آلفای کرونباخ ۰/۹۲۳ محاسبه گردید که نشانگر قابل اعتماد بودن ابزار است.

ج) آزمون تجدیدنظر شده جهت‌مندی

زندگی (R-LOT)^{۲۱}

برای آزمون خوش‌بینی، از آزمون جهت‌مندی زندگی که شی یسر و کارور (۱۹۸۵) طراحی کرده و بریگز^{۲۲} (۱۹۹۴) آن را مورد تجدید نظر قرار داده است، استفاده

والدین مقتدر به دلیل گرمی، صمیمیت، پذیرش و حمایت زیادی که از فرزندان خود دارند، باعث شکل‌گیری الگوی فعالیت امنیت و اعتماد در آنان می‌شوند. این الگو به یک طرح‌واره سازگارانه تبدیل می‌گردد و کودک اعتماد و خوش‌بینی را به دنیای بیرون از خانواده تعمیم می‌دهد

جدول ۱. ماتریس ضرایب همبستگی بین متغیرهای پژوهش

متغیرها	ضریب همبستگی (R)	سطح معناداری (P)
فرزندپروری	۰/۴۶۲	***۰/۰۰۰۱
منطقی	۰/۲۷۲	***۰/۰۰۰۱
پیشرفت تحصیلی	۰/۲۵۲	***۰/۰۰۰۱
فرزندپروری	-۰/۱۷۹	***۰/۰۰۰۱
استبدادی	-۰/۱۵۶	***۰/۰۰۰۱
پیشرفت تحصیلی	۰/۱۳۰	***۰/۰۰۰۱
فرزندپروری	۰/۱۴۹	***۰/۰۰۰۱
سپه‌گیر	۰/۱۷۳	***۰/۰۰۰۱
پیشرفت تحصیلی	۰/۱۲۳	***۰/۰۰۰۱

*** $P < 0.001$

همچنین، بین شیوه فرزندپروری سپه‌گیر با خوش‌بینی ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد ($P < 0.05$) ولی بین شیوه فرزندپروری سپه‌گیر با پیشرفت تحصیلی و امیدواری ارتباط معناداری یافت نشد ($P > 0.05$). برای بررسی پیش‌بینی پذیری مؤلفه‌های امیدواری، خوش‌بینی و پیشرفت تحصیلی براساس شیوه‌های فرزندپروری والدین از رگرسیون هم‌زمان استفاده شد.

براساس یافته‌های جدول ۱، بین شیوه فرزندپروری منطقی با امیدواری، خوش‌بینی و پیشرفت تحصیلی ارتباط مستقیم و معناداری وجود دارد ($P < 0.01$)؛ بین شیوه فرزندپروری استبدادی با امیدواری و خوش‌بینی ارتباط معکوس و معناداری وجود دارد ($P < 0.05$) ولی بین فرزندپروری استبدادی با پیشرفت تحصیلی ارتباط معناداری یافت نشد ($P > 0.05$).

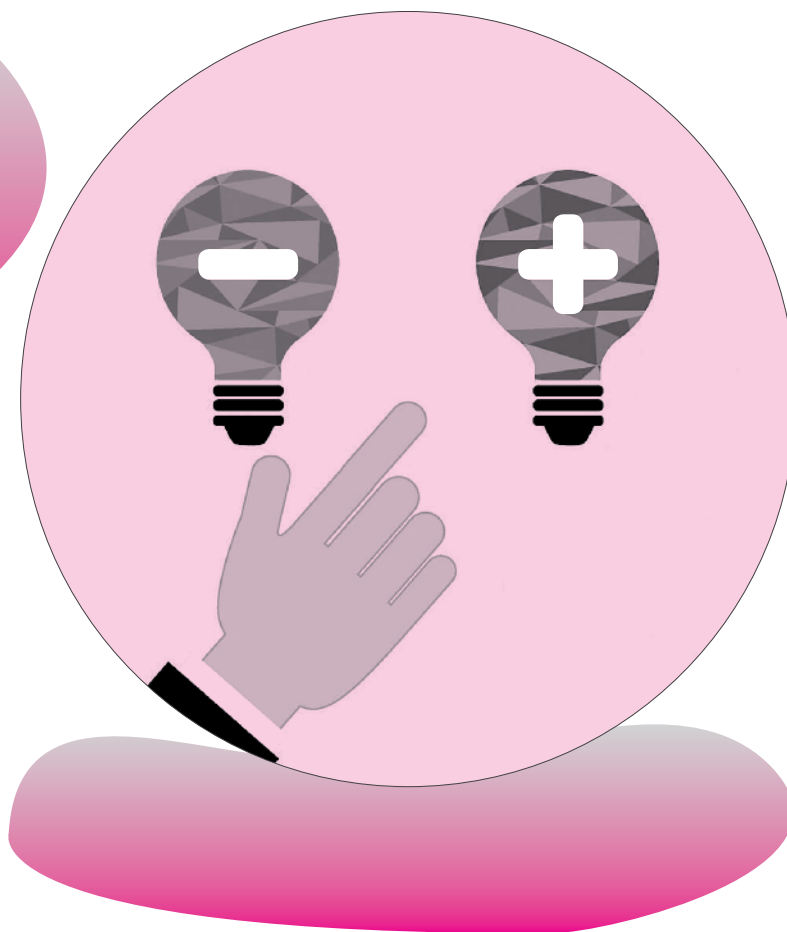
جدول ۲. تحلیل رگرسیون هم‌زمان پیش‌بینی امیدواری، خوش‌بینی و پیشرفت تحصیلی براساس شیوه‌های فرزندپروری

متغیر ملاک	متغیر پیش‌بین	ضریب همبستگی	B	Beta	انحراف استاندارد	T	ضریب معناداری
امیدواری	سپه‌گیر	۰/۵۲۶	۰/۰۶۳	۰/۰۵۵	۰/۰۸۳	۰/۷۶۱	۰/۴۴۸
	استبدادی		۰/۲۶۶	۰/۲۳۵	۰/۰۷۵	۳/۵۵۵	۰/۰۰۰۱
	منطقی		۰/۶۰۷	۰/۴۹۱	۰/۰۸۰	۷/۶۰۳	۰/۰۰۰۱
خوش‌بینی	سپه‌گیر	۰/۳۲۷	۰/۱۳۲	۰/۰۹۶	۰/۱۰۱	۱/۳۱۲	۰/۱۹۱
	استبدادی		۰/۳۳۱	۰/۲۷۰	۰/۰۹۰	۳/۶۷۳	۰/۰۰۰
	منطقی		۰/۱۹۵	۰/۱۴۵	۰/۰۹۰	۲/۰۲۳	۰/۰۴۵
پیشرفت تحصیلی	سپه‌گیر	۰/۳۱۶	۰/۳۲۳	۰/۱۷۰	۰/۱۳۹	۲/۳۱۵	۰/۰۲۲
	استبدادی		۰/۲۱۷	۰/۱۱۷	۰/۱۳۳	۱/۶۲۹	۰/۱۰۵
	منطقی		۰/۳۳۱	۰/۱۹۶	۰/۱۲۵	۲/۶۵۴	۰/۰۰۹

شد. آزمون تجدید نظر شده جهت‌مندی زندگی (R-LOT) یک آزمون شش ماده‌ای خود گزارش دهی است که انتظارات کلی را در مورد جنبه‌های مثبت زندگی در مقابل جنبه‌های منفی ارزیابی می‌کند. شی و کارور روایی (به شیوه همگرا و افتراقی) و پایایی (آلفای کرونباخ برابر ۰/۷۸) مطلوبی برای این مقیاس گزارش کرده‌اند. این آزمون دارای ده بخش است که سه بخش آن مورد استفاده قرار می‌گیرد. سه بخش مربوط به جملات منفی و سه بخش دیگر مربوط به جملات مثبت است. آزمودنی با استفاده از یک مقیاس ۵ درجه‌ای از «کاملاً مخالفم» تا «کاملاً موافقم»، توافق خود را اعلام می‌کند. کیویماکی^{۲۳} و همکاران (۲۰۰۵) ضریب آلفای ۰/۶۵ برای مقیاس خوش‌بینی و ۰/۷۲ برای مقیاس بدبینی، اکانو کاسدی^{۲۴} (۲۰۰۷) ضریب آلفای ۰/۸۰ را برای کل آزمودنی‌ها گزارش کرده‌اند. در ایران، نسخه اولیه این آزمون در اصفهان هنجاریابی و اعتباریابی شد که اعتبار و روایی بالایی را گزارش داده است. پایایی کل آزمون براساس آلفای کرونباخ ۰/۷۴ و روایی با استفاده از روش وابسته به ملاک محاسبه شده که بین خوش‌بینی و افسردگی ۰/۶۵- و با خود تسلط‌یابی ۰/۷۳ گزارش شده است. روایی و پایایی این مقیاس در پژوهش خدابخشی (۱۳۸۳) مطلوب ارزیابی شده است. پایایی پرسش‌نامه فوق در پژوهش حاضر با روش آلفای کرونباخ ۰/۷۸۶ محاسبه گردید که نشانگر قابل اعتماد بودن ابزار است.

یافته‌ها

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. در جدول شماره ۱، نتایج ضریب همبستگی برای هر کدام از متغیرهای پژوهش ارائه می‌شود.

همان‌گونه که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، نتایج تحلیل رگرسیون نشان می‌دهد که شیوه فرزندپروری استبدادی و منطقی قادر به پیش‌بینی امیدواری هستند ولی شیوه فرزندپروری سهل‌گیر قادر به پیش‌بینی امیدواری نیست. همچنین، نتایج تحلیل رگرسیون نشان می‌دهد که شیوه‌های فرزندپروری استبدادی و منطقی قادر به پیش‌بینی خوش‌بینی هستند ولی شیوه فرزندپروری سهل‌گیر قادر به پیش‌بینی خوش‌بینی نیست.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه شیوه‌های فرزندپروری با خوش‌بینی، امیدواری و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان شهر ماهشهر در سال تحصیلی ۱۳۹۵-۱۳۹۴ انجام شد. همان‌گونه که نتایج نشان داده است، بین شیوه‌های فرزندپروری منطقی و سهل‌گیر با خوش‌بینی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد و بین سبک فرزندپروری استبدادی و خوش‌بینی رابطه منفی و معنی‌دار وجود دارد. نتایج به دست

بین شیوه فرزندپروری منطقی با امیدواری رابطه مثبت و معنی‌دار و بین سبک فرزندپروری استبدادی با امیدواری رابطه منفی و معنی‌دار و همچنین بین شیوه فرزندپروری سهل‌گیر با امیدواری رابطه مثبت و معنی‌دار وجود دارد. این نتایج نشان می‌دهد فرزندان که والدین آن‌ها برای تربیت و پرورش آن‌ها از سبک منطقی استفاده کرده بودند، از سطح امیدواری بالاتری برخوردار بودند. نتایج به‌دست آمده از فرضیه با یافته‌های پژوهشی دانباری (۱۳۹۳) و ابراهیمی و همکاران (۱۳۹۰) همسویی کامل دارد. همچنین نتایج به‌دست آمده با یافته‌های پژوهشی کومر، شارما و هوددا^{۲۷} (۲۰۱۰) که سبک‌های فرزندپروری ادراک شده و امیدواری را در فرزندان بررسی کرده بود، همخوانی دارد. طبق تحقیقات بالبی و فروید^{۲۸} (۱۹۹۴) وقتی خانواده با بی‌اعتنایی نوجوان را طرد می‌کند، بسیاری از نوجوانان با ناامیدی به آینده می‌نگرند. این‌گونه نوجوانان هر گونه کوشش برای یافتن معنا و احساس هویت را به‌طور کلی کنار می‌گذارند. در

آمده از پژوهش با یافته‌های پژوهشی مقدس (۱۳۹۳) همخوانی کامل دارد و با یافته‌های پژوهشی ناتالیا، جاستین و پااولا^{۲۵} (۲۰۰۳) و دبورا، آن، الیزابت، بالدوین، مک‌این‌تایر، هاردوی^{۲۶} (۲۰۰۷) نیز همسوست. نتایج پژوهش‌های آنان حاکی از آن است که افرادی که والدینشان در تربیت آن‌ها مقتدرانه عمل کرده‌اند، از خوش‌بینی بیشتری برخوردارند. در تبیین نتایج به‌دست آمده از پژوهش می‌توان گفت، والدین مقتدر به دلیل گرمی، صمیمیت، پذیرش و حمایت زیادی که از فرزندان خود دارند، باعث شکل‌گیری الگوی فعالیت امنیت و اعتماد در آنان می‌شوند. این الگو به یک طرح‌واره سازگارانه تبدیل می‌گردد و کودک اعتماد و خوش‌بینی را به دنیای بیرون از خانواده تعمیم می‌دهد. در سبک فرزندپروری استبدادی، فرزندان اعتماد به نفس پایینی دارند و میزان افسردگی در آنان بیشتر است. بنابراین، می‌توان گفت سبک فرزندپروری و رفتارهای والدین یکی از عوامل تأثیرگذار بر خوش‌بینی فرزندان است. یافته‌های پژوهش همچنین نشان داد که

مقابل، کودکان و نوجوانانی که والدینشان از سبک فرزندپروری مقتدرانه بهره می‌جویند، در مقایسه با سایر کودکان و نوجوانان امیدوارترند (ادوارد و پرایس^{۲۹}، ۲۰۰۲). در تبیین این نتیجه می‌توان چنین اظهار نظر کرد که والدین مقتدر و منطقی دارای سطح بالایی از کنترل و پاسخ‌دهی هستند. آن‌ها فرزندان خود را افرادی با کفایت و موفق می‌دانند و از آن‌ها مطابق با توانایی‌شان انتظار دارند. همچنین، این والدین به شخصیت فرزندان خود احترام می‌گذارند و رفتارشان بر سلامت روان و امیدواری فرزندان تأثیر مثبت دارد. فرزندان آن‌ها مستقل، صمیمی و دارای روحیه همکاری بیشتری خواهند بود و توانایی ابراز و انگیزه بیشتری دارند، که چنین رویه‌ای احتمالاً منجر به امیدواری

بیشتر می‌شود. سخت‌گیری شدید والدین نسبت به فرزندان باعث ناایمنی و خصومت و در نهایت، ناامیدی می‌شود. نگرش‌های سهل‌گیرانه والدین فضایی را فراهم می‌آورد که در آن فرزندان فرصت ابرازگرایی و کسب اطمینان و امید پیدا می‌کنند. از دیگر یافته‌های پژوهش، ارتباط شیوه‌های فرزندپروری با پیشرفت تحصیلی در دانش‌آموزان بود. نتایج پژوهش نشان داد بین شیوه فرزندپروری منطقی با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان رابطه مثبت و معنی‌دار وجود دارد و بین شیوه‌های فرزندپروری استبدادی و سهل‌گیر با پیشرفت تحصیلی رابطه معنی‌دار وجود ندارد. نتایج به دست آمده با نتایج مهرافزار (۱۳۸۴)، کماچالی و همکاران (۱۳۸۶) و بیرامی و خسروشاهی (۱۳۸۹) همسوست.

نتایج تحقیقات آنان نشان داد که بین سبک فرزندپروری مقتدرانه با پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت و معنی‌دار و بین سبک فرزندپروری سهل‌گیر و مستبدانه با پیشرفت تحصیلی رابطه منفی و معنی‌دار وجود دارد. همچنین، نتایج حاصل با یافته‌های پژوهشی (لورین^{۳۰}، ۲۰۰۴، به نقل از عبادی و معتمدین، ۱۳۸۵) و آنولا، استاتین ونوری^{۳۱} (۲۰۰۰) که نشان دادند بین شیوه تربیتی والدین با میزان موفقیت تحصیلی نوجوانان ارتباط وجود دارد، نیز مطابقت دارد. در تبیین این نتیجه می‌توان چنین اظهار نظر کرد که والدین منطقی که پاسخگوی احساسات و عواطف فرزندان خود هستند و از پیشرفت تحصیلی آنان حمایت می‌کنند، نقش مؤثری در پیشرفت تحصیلی فرزندان خود دارند اما والدین

مؤلفه‌های خوش‌بینی و امیدواری بر پایه یافته‌های تحقیق حاضر، از متغیرهای مهم و تأثیرگذار بر سلامت جسمی و روانی دانش‌آموزان است و از آنجا که در روان‌شناسی مثبت اعتقاد بر آن است که سازه‌های امید و خوش‌بینی می‌تواند از افراد در برابر آثار رویدادهای تنش‌زای زندگی حمایت کند، به‌نظر می‌رسد که تدوین برنامه‌های آموزشی و پیشگیرانه و مدنظر قرار دادن آن‌ها برای والدین و دانش‌آموزان مفید باشد

پی‌نوشت‌ها

1. positive psychology
2. Sligman
3. Patterson
4. scheier & Carver
5. Dornbusch, Ritter. Leiderman & et al
6. Aunola, Statin & Nurmi
7. Santrock
8. Debora, Elizabet & Anne, Baldwin, McIntyre& Hardaway
9. Kumer & Sharma & Hooda
10. Optimism & Hope
11. Kumer & Sharma & Hooda
12. Kelli
13. Leiderman, Roberts & Fraleigh
14. Parenting styles
15. Authoritative
16. Permissive
17. Authoritarian
18. Baumrind
19. Buri
20. Miller
21. Revised Life- Orientati
22. Bridges
23. Kivimaki & et al
24. O'connor & Cassidy
25. Natalia, justin & paula
26. Debora, Anne, Elizabeth, Baldwin, McIntyre & Hardaway
27. Kumer & Sharma & Hooda
28. Bowlby & Freud
29. Edward & Price
30. Lorraine
31. Aunola, Statin & Nurmi

فهرست کامل منابع فارسی و انگلیسی در دفتر مجله موجود است

اجتماعی خانواده و سطح سواد والدین کنترل نشده‌اند که ممکن است به‌عنوان متغیرهای مزاحم نتایج را تحت تأثیر قرار دهد.

با توجه به نتایج حاصل، پیشنهاد می‌شود مسئولان و دست‌اندرکاران نظام تعلیم و تربیت با تشکیل کلاس‌های آموزش خانواده، آموزش‌های لازم و کافی را در رابطه با نحوه برخورد صحیح والدین با فرزندان، به خانواده دانش‌آموزان ارائه دهند. مؤلفه‌های خوش‌بینی و امیدواری بر پایه یافته‌های تحقیق حاضر، از متغیرهای مهم و تأثیرگذار بر سلامت جسمی و روانی دانش‌آموزان است و از آنجا که در روان‌شناسی مثبت اعتقاد بر آن است که سازه‌های امید و خوش‌بینی می‌تواند از افراد در برابر آثار رویدادهای تنش‌زای زندگی حمایت کند، به‌نظر می‌رسد که تدوین برنامه‌های آموزشی و پیشگیرانه و مدنظر قرار دادن آن‌ها به والدین و دانش‌آموزان مفید باشد. همچنین، به‌نظر می‌رسد که آموزش صحیح سبک‌های فرزندپروری والدین، به‌خصوص دانش‌آموزان مشغول به تحصیل، تأثیرات سودمندی بر آینده تحصیلی آنان داشته باشد. برای دست یافتن به نتایج منطقی‌تر در پژوهش‌های آینده پیشنهاد می‌شود تأثیر سبک‌های فرزندپروری بر متغیرهای بیشتری مورد بررسی قرار گیرد و برای جمع‌آوری اطلاعات، علاوه بر پرسش‌نامه از شیوه‌های دیگر نظیر مشاهده و مصاحبه نیز استفاده شود.

سهل‌گیر توجهی به نمرات درسی فرزندان خود ندارند یا اگر دارند، واکنش منفی در برابر آنان نشان می‌دهند و بر تکالیف درسی فرزندان نظارتی ندارند و آن‌ها را کنترل نمی‌کنند. والدین استبدادی نیز با کنترل بیش از حد و صمیمیت کم سبب می‌شوند فرزندان مضطرب و ناسازگار باشند. در مجموع، شیوه فرزندپروری استبدادی و سهل‌گیرانه به سبب رعایت نکردن اعتدال، آثار نامطلوبی بر تربیت فرزندان دارد و از این رو، با قاطعیت می‌توان گفت که شیوه‌های مناسبی برای تربیت هدایت فرزندان نیستند ولی شیوه منطقی با ویژگی‌های مثبت فراوان، تضمین‌کننده پرورش توانایی‌ها و رساننده فرزندان به خود شکوفایی و کمال است.

اجرای این پژوهش همانند سایر پژوهش‌ها با محدودیت‌های مختلفی روبه‌رو بوده است؛ از جمله بوروکراسی زیاد اداری برای دریافت مجوز به منظور توزیع پرسش‌نامه‌ها در بین آزمودنی‌ها و طولانی بودن تعداد زیاد سؤالات پرسش‌نامه‌های امیدواری و فرزندپروری که ممکن است باعث خستگی آزمودنی‌ها شده باشد و به تبع آن، نحوه پاسخ‌دهی آن‌ها را تحت تأثیر قرار داده و سوگیری پاسخ‌ها را به وجود آورده باشد. به علت تازگی متغیرهای خوش‌بینی و امیدواری و رابطه آن‌ها با فرزندپروری، منابع کافی برای مطالعه و بررسی پیشینه وجود نداشت. همچنین، در این پژوهش برخی از متغیرها از جمله وضعیت اقتصادی-